

Kapitel 10

SABOTØRENS CYKEL SKAL VÆRE I ORDEN

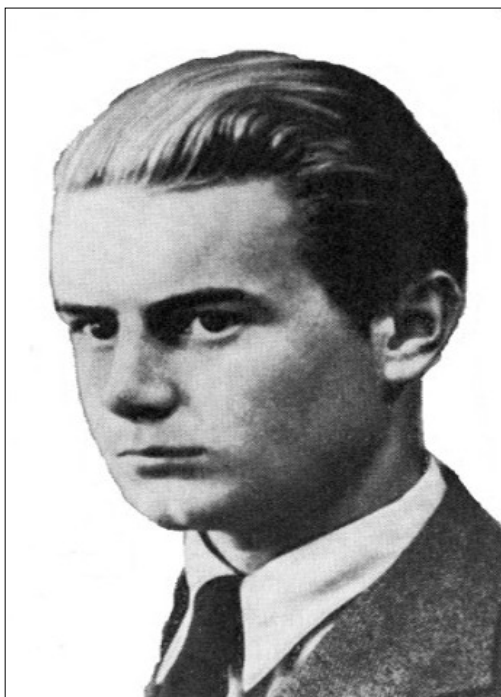
Under en aktion mod maskinfabrikken Globe i maj 1944 slap vagterne, som var veteraner fra Østfronten, hundene løs og begyndte at skyde. Trods heftige skyderier lykkedes det at få bomberne anbragt. Kammeraterne spredtes for alle vinde på deres cykler. Efter at bragene havde lydt, kørte Gestapo rundt i omegnen med flere af vagterne. En vagt udpegede Chang, som stod i vejkanten og lappede sin cykel. Han blev arresteret, mishandlet og dødsdømt ved en krigsret – og henrettet i morgentimerne. Men meddelelsen var bragt ud allerede om aftenen til alle landets avisredaktioner. »Sabotør henrettet« kunne læses på forsiden af alle landets morgenaviser – for at skræmme befolkningen. Også mig!

Det var ellers en herlig morgen, Store Bededag, Bitten havde fri, og vi hyggede os rigtigt, for dagen var vores. Bitten havde skaffet herlige, friske rundstykker, kaffen var klar, og Politiken lå på bordet. Overskriften ødelagde fuldstændigt vort gode humør.

Chang henrettet? Jamen, hvordan? Følelserne kørte rundt og var næsten ved at tage magten fra mig. Bitten så overskriften og forstod alt i samme sekund. Hyggen var borte, vi var to meget unge, der var bange, vrede og fulde af tvivl – var det overhovedet det værd? Vi var jaget vildt, aldrig sikre, vi var et bytte, man kunne gøre hvad som helst med. Alt og alle var imod os. Nyttede det? Havde vi en chance mod overmagten? Kunne vi ikke bare gøre som de andre; stikke hovedet i busken? Hvad med en ferie i Sverige? Vort had voksede og voksede – det kunne næppe blive større.

Konsekvente, som vi var, koncentrerede vi nu alle kræfter på at skaffe gode cykler, gode dæk og slanger osv. Snart fik vi et praj om, at Elite Cykler lå inde med et kæmpe lager af de gode varer. En morgenstund aflagde vi forretningen et besøg ved at køre en lastvogn ind i gården og holde alle i skak.

Jørgen Eivind Schacht, kaldet »Chang«, blev angivet af sabotagevagt kl. 13, mishandlet, dømt til døden og henrettet – alt sammen inden for et døgn.



Sabotør, der var grebet paa fersk Gerning, henrettet

Fra officiel tysk Side meddeles :

Ved den Sabotage, der den 3. Maj 1944 blev forøvet mod Maskinfabriken „Globe“, Kildevældsallé 6—8, i Glostrup, er Jørgen Eivind Schacht, født den 8. 3. 1924 i København, boende St. Kongensgade 137, København, blevet arresteret. Han er blevet dømt til Døden efter Krigslovene og henrettet.

Hurtigt fandt vi frem til nogle lagerrum med nye cykler, krigsdæk og krigsslanger. Men Teddy havde på fornemmeren, at man havde meget mere, men at han gemte de gode varer et helt andet sted. Teddy var 35 år og en velvoksen herre med et enormt underbid. Når han skruede bissen på, lignede han grangiveligt en gangster fra Chicago.



*Søren Egholm Lauritsen
– med dæknævnet »Lille
Svend« – var nok den sa-
botør, der kom til at betyde
mest for mig.*

Han tog én af de overordnede, stak hurtigt pistolen ned i skridtet på den stakkels mand og hvæsedede:

– Hvis du vil beholde dine nosser, så viser du mig nu, hvor I gemmer varerne – det er jo ikke en fem års plan, det her!

Manden viste os op til et lager oppe under loftet, og alle blev sat til at slæbe ned. Det var kun med det allerstørste besvær, at vi kunne stuve det på ladet. Jeg var stum; hvordan kunne disse småborgere have alle disse ting, Dunlopdæk, Michelin dæk og slanger, i så store mængder fra før krigen? Vor transport bort med varerne fik uventede besværigheder, da tyskerne netop denne morgen beslaglagde alle de lastbiler, de kunne finde i København, og stjal københavnerens cykler. Høg over høg – men os og vore cykler fandt de ikke.

NY HOS LILLE SVEND

I maj efter drabet på Chang – men helt uafhængigt heraf – skete der en ny omorganisering af Bopa. Jeg blev flyttet til Ibs afdeling og kom til at arbejde tæt sammen med en gruppeleder, vi kaldte Lille Svend.

Han kom til at betyde utrolig meget for mig og kom i en uhyggelig grad til at præge min sidste tid som sabotør og mine forsøg på i

årene efter krigen at få en tilværelse som alle andre. Hans legale navn var Søren Egholm Lauritsen. Han var født den 3. august 1923 som trilling, og måske netop derfor var han meget lille af vækst, næppe mere end halvanden meter høj – og trods sin »høje« alder i forhold til mig virkede han ved første øjekast som en stor, glad dreng.

Ved samtaler med kammerater og fra vore fælles oplevelser vil jeg prøve at samle et billede af et stort menneske i en meget lille krop. Karakteristisk for alle de mange beretninger fra Besættelsen er, at de kammerater, der satte livet til eller kom smadrede hjem fra tilintetgørelseslejrene, stort set ikke nævnes eller omtales.

De er måske ikke glemt, men de fordunkles af de overlevendes beretninger og udlægninger af en krig, som de ofte – når alt kommer til alt – måske blot har snuset til. Min gamle, nulevende Bopakammerat Mik voksede op med Lille Svend. De boede få opgange fra hinanden i Vanløse. Sammen med Ib gik de på Vanløse Skole, og her fik de brødrene Per og Svend Flodin som kammerater. Disse gutter kom til at udgøre en af hovedhjørnestenene i Bopa.

Jeg har været ude hos Mik for at få en snak om Svend, og jeg har spurgt Mik, om han var med på den lejr tur, hvor vi lå i telt nær en jernbane. Hertil svarede Mik:

»Ja, vi havde telte med, nogle kom på cykel, andre med tog. Det var lige ved Hareskovens Station, og vi gemte os inde i skoven. Vi havde korte bukser på for at ligne spejdere og havde madpakker med hjemmefra, men næste morgen – det må have været en søndag – drog et hold ud for at skaffe friske rundstykker til kaffen, som vi lavede over et bål. Det var et pragtfuldt sommervejr, så vi sov uden for teltet, og vi var godt trætte, for vi trænede jo hele natten. Senere tog vi ned og badede i Furesøen, det var en rigtig slapper.

Jeg husker, at »den Lille« delte os i to hold, som skiftede roller. Det ene hold skulle holde vagt med kun 25 meter mellem hver post, mens det andet hold skulle »angribe« ved at snige sig op på jernbaneskinneerne og markere, at de havde anbragt en bombe. Jeg havde aldrig prøvet dette før og var overrasket over, hvor nemt det var at snige sig ind på kammeraterne på post – selv om de på forhånd vidste, at vi var på vej. Det var mit første møde med Lille Svend. Jeg var glad for den tur, og der var en dejlig stemning – og



Under folkestrejkerne i 1944 blev gaderne blokeret af barrikader, bl.a. som her på Nørrebro.

slet ikke den dommedagsstemning, jeg kendte fra de andre grupper. Hans gode humør smittede af, men mange tog fejl af ham.

– Alle troede – lige indtil, han skruede bissen på – at han bare var en dengsedreng«, slutter Mik.

HELLESENS BATTERIFABRIK

Da man skulle bule (sprænge) Hellesens Batterifabrik, var et af problemerne en sabotagevagt, som sad bag en skranke, og som blot ved et tryk på en knap med knæet kunne slå alarm. Man diskuterede forskellige løsninger og til sidst sagde Lille Svend:

– Den klarer jeg. Han var altid fuld af gode idéer, og hans aktioner var som regel morsomme. Det var ikke kun os, der kunne more sig over hans mange skøre påfund.

Når man hørte folk snakke ude i byen, kunne man mærke, at de følte en vis stolthed over, at danskere endnu en gang havde taget fusen på de elendige tyskere. Iført vandrekostume, korte bukser, ternet skjorte og det obligatoriske tørklæde om halsen og en pakke pænt indpakket i papir med snor om, henvender den lille, uskyldige dreng sig til den store, grumme sabotagevagt og forklarer, at han skal aflevere pakken personligt til en værkfører på fabrikken. Vagten ville modtage pakken og forklarede venligt, at han nok skulle sørge for, at den blev afleveret behørigt.

Det udviklede sig til en meget lang snak, hvor Lille Svend optrådte med stor uskyldighed. Næsten umærkeligt havde Lille Svend under samtalen flyttet sig og dermed vagten væk fra den famøse alarmknap.

Folk oprettede nødkøkkener i gårdene, fordi tyskerne havde lukket for gas, vand og el. Komfurerne var lavet som fusk af smede, og det løste mange problemer. Dette er et af eksemplerne på, at en våbenløs befolkning ved ikke-vold kan besejre en hensynsløs militærmagt.



I en brøkdæl af et sekund havde Lille Svend fra et hul i pakkens bund jernet fremme, og den lille dreng var i samme sekund forvandlet til et uhyre. Han giver tegn til kammeraterne, der trænger ind i fabriken, og resten går som i olie.

FOLKESTREJKEN 44

Da strejkerne var brudt ud og havde lammet København, mødtes vi med Lille Svend. Han meldte klart ud:

Ingen – absolut ingen af os må blande os i uroligheder, vi skal blive inde, til han kontakter os igen. Sjældent har jeg oplevet Lille Svend så bekymret og alvorlig som her.

Han lagde megen vægt på, at jeg instruerede alle i gruppen om, at denne ordre skulle følges – ubetinget. Det var hans opfattelse, at tyskerne ville provokere den væbnede del af modstandsbevægelsen frem for at udslette den. Umiddelbart syntes vi, at han dramatiserede noget. Efterhånden som han berettede om sin tur gennem den belejrede by, de vilde skyderier og de store tyske troppestyrker med panservogne og artilleri, blev vi overbevist. Jeg tog hjem til Bitten, som var meget lettet.

Unge, som vi var, hyggede vi os, nød det gode vejr, og da hun boede noget afsides, var vi ret uforstyrrede; de tyske patruljer kom ikke i vor nærhed. På grund af de mange nazister og den tyske officer, der kom hos os, havde vi ikke kontakt med nogen »gode danskere«. Så da det gik hårdest til, besluttede vi at opsøge min mor.

Der var ingen risiko for, at Gestapo skulle komme dumpende, for de kunne ganske enkelt ikke komme frem i byen.

Vor tur gennem byen var meget karakteristisk for tiden og situationen. Mor fortalte f.eks. om købmand Jensen, som delte varer ud: brød, mel, gær og konserves, så folk havde noget at stå imod med under belejringen. Når kvinderne sagde:

– Det er meget godt, Jensen, men jeg kan ikke betale alle disse varer. Da havde hans svar typisk været:

– Skulle De komme til penge engang, betaler De. Problemet nu er, om vi overlever dette her.

I vaskekældre og andre steder var spande, vaskebaljer, gryder og alt, hvad der overhovedet kunne rumme vand, fyldt op, for folk var virkeligt hårdt ramt, da tyskerne lukkede for vandet. Toiletterne blev jo sat ud af drift, men hvordan dette problem blev løst, husker jeg ikke. Men der blev ikke frådset ved at skylle ud med de kostbare dråber.

Gassen blev lukket, og i gårdene var det som på en bedre lejrplads, hvor bål dukkede op.

Der var mange nødkomfurer – det var igen smedene, der i fusk havde fremstillet dem, og de var ret effektive – og man lavede simpelthen mad i hold.

Hjælpsomheden og solidariteten var enestående. Alle var parate til at yde deres, man hørte ingen jammer, alle var klar over, at klynken hjalp ikke – kun ved at stå sammen kunne man vinde over uhyrerne. Der var en ubeskrivelig stemning, man var lettede og stolte over, at man endelig markerede sig over for tyskerne og den ganske verden. Meldingen var:

Vi er danske og det vil vi fortsætte med at være.

Men denne selvrespekt blev dyrekøbt, idet mere end 100 blev dræbt og mere end 1.000 såret.

På vor vej tilbage hen under aften skulle vi igen passere Amagerbrogade, men gaderne var spærret af barrikader bestående af brosten, fliser og skraldebøtter. Alt brændbart, som man kunne skrabe sammen, var lystigt, flammende bål i den lyse sommeraften. Vi så folk smadre en nazistisk slagterforretning og smide alt indbo på gaden, stable det op i en barrikade og sætte ild til.

På mig virkede det uorganiseret og, hvis man skal være mild i bedømmelsen, ret spontant.

Min fornemmelse var, at ret mange deltog alene for balladens skyld og måske også for de mange effekter, som var lette at stjæle. Men at der dog var tale om en vis justits, oplevede vi ved varehuset Bulldog på Nørrebro: En dreng kom slæbende ud med en tøj-rulle, men den blev taget fra ham og kastet på bålet.

Skønt jeg udmærket var bevidst om, at det var vore sabotageaktioner, der havde udløst dette ragnarok, følte jeg hverken stolthed eller begejstring – kun bekymring. Ikke for min egen person, men for vor by og for mine bysbørn. Men lad mig slå fast, at jeg var skræmt, for spørgsmålet var, hvor langt tyskerne ville gå? Ville de slagte alle københavnernes, og ville de smadre hele byen? Det havde de gjort andre steder. Hvor ville dette ende?

Schalburgfolkene skød og overfaldt sagesløse. De provokerede, røvede, plyndrede og smadrede danske kulturværdier i et omfang, så selv Dr. Best blev klar over, at disse terrorister var helt ude af kontrol. Han bøjede sig for kravet: Send Schalburgkopset ud af København!

Men tyskerne var rådvilde. Det var nyt for dem at have en hel befolkning imod sig, tilsyneladende ubekymret og så helt og aldeles våbenløs. Tyskerne skød mod alle åbenstående vinduer. Når en tysk patrulje rykkede frem, var gaderne mennesketomme for, så snart de igen var uden for skudvidde, at blive fyldt med folk.

Passage af hovedgaderne var imidlertid farligt, for ofte fyrede tyskerne hele salver af i mavehøjde på langs ad gaderne, så selv om folk var flere hundrede meter væk, blev mange ramt af disse vildfarne projektiler. Men hvad ingen anden tysk besat by opnåede, formåede København ved den hidtil største ikke-volds aktion. Vi oplevede samtidig, at danskerne for alvor skiftede sindelag.

TTRANSPORTER

Næsten hver evig eneste dag måtte vi transportere vore ting tværs igennem byen, hvor razziaer hørte til dagens orden. Det var farligt, trættende og udmattende. Tit havde vi lige akkurat fået tingene i et nyt godt depot, så blev en kammerat arresteret, og så måtte vi til det igen. Af og til virkede det endeløst – nærmest håbløst. Cykler af enhver slags var det bedste transportmiddel, men

af og til var tingene store og tunge, og så var vi pisket til at bruge en lastbil. Langt de fleste sabotører – vel mest i en anden stor organisation, Holger Danske – blev taget eller dræbt i forbindelse med bilkørsel.

Derfor blev det indskærpet igen og igen, at man kun brugte biler, når der ikke var andre muligheder. Misbrug betød, at man røg ud af organisationen. Det kan måske lyde barskt, måske urimeligt, men det var ikke blot den enkeltes sikkerhed, det drejede sig om, det var hele organisationens.

Det var vor effektivitet og kampkraft, det drejede sig om. Næsten hver gang en kammerat røg, trak han andre med sig, og næsten hver gang mistede vi ét eller flere depoter. Flere af mine partikammerater var postbude, og de hjalp mig med at skaffe uniformer, postcykler og præcise oplysninger om, hvilke postbiler der gik på benzin.

Tyskere var opdraget til at gøre, som der blev sagt –

at tænke selvstændigt var for tyskere en »by i Rusland«. De var lydige, anstændige mennesker, udstyret med en autoritetstro uden grænser.

Ikke én, men mange gange har jeg passeret dem i postuniform spækket med postsække. Blot et venligt smil fra mig og at jeg tog til kasketten, var nok til, at de gjorde pænt honnør. Det kan man så grine ad i dag, men da det stod på, var isen i maven tæt på at smelte og kunne resultere i en regulær gang tyndskid.

LILLE SVEND VAR DØDEN NÆR

Med Petters Vanløsegruppe foretog Lille Svend en afvæbningsaktion mod F. L. Smidth – minister Gunnar Larsens berygtede værnemagerbule på Gl. Køgevej.

Med min gruppe skulle jeg have dækningen ved Toftegårds Plads. Fra fabrikken lød spredt skydning, og i det samme svingede et kompagni tyske frontsoldater ind, syngende og marcherende med fuld feltmæssig udrustning. Sandsynligvis var de på vej til skydeøvelser på et af forterne. Hvad skulle og kunne vi gøre?

Hvis tyskerne greb til våben, ville kammeraternes flugtveje fra fabrikken være afskåret. Skulle vi begynde at myrde løs? Det ville være det rene selvmord. Tankerne svirrede, kammeraterne havde

flyttet sig, så de havde den bedste dækning og således, at krydsild var udelukket. Krydsild kunne skabe vinkler, hvor venner risikerede at ramme hinanden. Tankerne svirrede gennem hovedet på mig, sekunderne følte som timer.

Pludselig opdagede jeg, at der et eller andet sted oppe over mit hoved var et klart strålende lys, hvorfra der kom signaler ned, som fra vore dages computere. Psykologer betegner dette som »sjælen ud ad kroppen fænomenet«: Du kan nå at smide højst to håndgranater – derefter kan du bruge fru Madsen (en maskinpistol) – der skal kun én kugle i hver prøjser – derfor skal du køre med to lange salver – mere når du ikke – du når ikke at skifte magasin.

Vent! Vent! Jeg vidste, at kammeraterne ikke ville afgive ild uden signal fra mig.

Ud af øjenkrogene havde jeg set Leo, som ikke kunne slå en flue ihjel, tage ladegreb, for derefter fosforgul i ansigtet prøve på at skjule, at han brækkede sig.

Soldaterne sang og marcherede. De ænsede ikke skyderiet, og pludselig så jeg nogle skikkelser i fuld galop krydse Køgevejen. Vi åndede lettet op.

Efter aktionen viste en bleg, men fattet Lille Svend mig en 9-mm patron, som bar et mærke fra slagstiften – et bevis på, at maskinpistolen var forsøgt affyret, men uden virkning, fordi patronen kikkede.

– Det svin skød lige imod mig, uden varsel.

Kammeraterne skød forbryderen og tog hans maskinpistol med sig. Det var fra den, Lille Svend havde patronen, der bar tydeligt mærke fra slagstiften.

Siden den dag gik han med patronen i en kæde om halsen, en talisman?

I de næste dage gik jeg al vor 9 mm ammunition igennem og kasserede hver evig eneste patron af samme fabrikat. Patronerne var fremstillet i Tjekkoslaviet, og min teori var, at arbejdere dernede havde saboteret ved at lave fusere.

Det reddede Lille Svends liv den dag, men kostede efter al sandsynlighed Klam Terkel livet, da hans pistol i det afgørende sekund kikkede under en likvidering.

DET VAR TÆT PÅ – AUGUST 1944

Lille Svend bad gruppen om at påtage sig likvideringen af en tidligere Frikorpsmand, der nu var et højtstående medlem af SS Polizei, og som var uhyre aktiv både med opsporing og ved afhøringer. Han var berygtet for sine nådesløse mishandlinger af vore kammerater og havde flere af deres liv på sin samvittighed – hvis han da har haft en sådan. I meget lang tid hang vi rundt om Shellhuset, hvilket i sig selv var mere end farligt, og endelig, efter i dagevis at have hængt rundt om, dukkede han op i civil.

Vi fulgte efter, og i en af de små gader bag Rådhuspladsen fik vi chancen. Vi trak pistolerne, men lige da vi skulle fyre løs, trådte en dame ud af en opgang og kom derved i skudlinjen. Forræderen havde opdaget os og stak af, men hele tiden holdt han sig dækket af sagesløse.

Ny hængen, vente, vente, vente. Nu var det endnu mere farligt, måske kunne han genkende os? Endelig dukkede han op, men han var beskyttet af ikke mindre end fire livvagter. Vi opgav. Der måtte være andre måder. Ledelsen rykkede Lille Svend: sker der snart noget? I hele perioden havde vi forsøgt at kortlægge hans vaner. Havde han særlige steder, hvor han kom regelmæssigt?

En frisør? En dame?

Måske havde han andre damer end konen? Bingo. Han havde en dame til venstrehånden. Hun boede i et almindeligt boligkompleks på fjerde sal med kun én opgang og uden køkkentrappe, men der var altaner.

Som regel indfandt han sig tirsdag eller torsdag eftermiddag ved firetiden. Da vi ikke kunne blomstre uset i gaden, besluttede vi at besætte lejligheden neden under på tredje sal. Vi kom ind – ingen problemer, og damen var straks klar over, hvad sagen drejede sig om. Vi hev kortene frem og spillede Rommy.

En holdt udgik – men pludselig startede et voldsomt skyderi, og da vi skævede ned mod gaden, kunne vi se SS-folk med maskinpistoler placeret i opgangene på den anden side af gaden.

Ingen tvivl, de var skide bange, deres skyderi tydede på desperation. Kvinden var kvik og sagde:

– I kan slippe væk op over loftet.

Tusinde tanker svirrede gennem hovedet: Kan jeg droppe nogle håndbomber fra altanen ned i sværmen? Vi styrtede ud på trappen, løb op, og da vi passerede lejligheden til forræderens veninde, havde hun åbnet døren på klem og sagde:

– Ha, ha, der fik jeg jer, hva’? Jeg råbte op til Lille Svend, der var løbet i forvejen: – Skal jeg plukke hende?! – Nej!

Derfor overlevede hun. På loftet løb vi først den ene vej, men kunne ikke komme videre, her var en brandmur. Så den anden vej, igen blev vi spærret, men denne gang af en dør, som var låst. Vi satte skuldrene imod – desperationen og angsten gav uanede kræfter. Med splinter om ørerne for vi videre. Ned ad trappen i galop – ved hvert vindue skævede jeg ned mod gaden, de stod der stadig, men skydningen var nu mere spredt.

Fra hovedtrappen kunne man komme ned i kældrene og måske slippe væk den vej. Men – døren ud til gaden var en meget stor glasdør. Chancerne for, at vi alle fire kunne slippe igennem, var lig nul. Det stod klart, at sidste mand ikke kunne stryge med, og det var mig.

Jeg besluttede at trænge ind i en lejlighed og derfra springe fra altan til altan ned i gården. Jeg kimedede på flere dørklokker. En meget ung dame lukkede op. Lynsnart var jeg inde, holdt hende for munden, så hun ikke kunne skrigе, pressede pistolen i nakken på hende og fik lindet døren i.

Jeg smed hende ind i soveværelset, og ude i køkkenet åbnede jeg altandøren på klem. Men det var for sent. SS’erne var allerede inde i gården og stod skydeklare, spejdende op mod vinduerne og altanerne.

I soveværelset gav jeg den unge dame instruktion om at lægge sig tæt op til væggen i et hjørne ved vinduet og holde puder og dyner op om sig. De spaniensfrivillige havde i sin tid lært mig, at man ikke kan skyde gennem en dyne.

Jeg slæbte derefter madrasser og dyner ud i gangen og fik hurtigt fremstillet en perfekt barrikade. De første, der ville ind, var prisgivet. De var mine, så måtte jeg senere prøve at plukke nogle af dem på gaden.

I denne situation skulle de ikke have mig levende.

Skyderiet fortsatte, men var nu længere væk, og udrykningskommandoen fra Gernersgade – dansk og tysk politi med stålhjelme og karabiner – var også kommet til, alt var nu afspærret. Jeg var fanget som en rotte i en fælde.

Jeg kiggede ind til damen, hun så forskræmt på mig, og jeg genkendte hende pludseligt, det var den yndige klinikassistent fra skoletandlægen.

– Hvis du bare bliver liggende, hvor du er, og husker at dække dig med dyner, når det brager, så vil du klare den. (De spaniensfrivillige havde lært mig, at man ikke kan skyde gennem en dyne).

Jeg gik ind i stuen, kravlede frem til telefonen ved vinduet og ringede til min mor. Problemet var, at Torbens forældre havde en bagerforretning, og i kælderen havde vi vort største depot. Hvis Torben var arresteret eller såret, ville depotet kun forværre hans situation, og endelig ville vort uerstattelige udstyr gå tabt. Samtalen husker jeg endnu:

– Hallo. Dav, mor, kan du gøre mig en tjeneste nu, og det skal være nu? Gå over i cigarforretningen og bed ham skaffe to-tre mand og meget gerne en trehjulet ladcykel for at hente mit værktøj i kælderen i bagerforretningen. Hvis han har sække eller tæpper til at pakke ind i, vil det være bedst.

Hun forstod straks. Ingen jamren, ingen spørgsmål. Samtalen sluttede med, at jeg takkede hende for, hvad hun havde været for mig, hun havde været en god mor. På med røret og ud til barrikaden. Jeg kunne høre tunge trin på trappen. Der blev ringet på, og jeg kunne høre, at når der ikke blev lukket op, gik de videre. Jeg besluttede at lade dem ringe på. Men der var ingen, der ringede på hos mig.

Efter den længste time i mit liv forsvandt SS'erne – kunne Vorherre have haft en finger med i spillet? Jeg gik ind til damen og spurgte, om vi skulle prøve at spille kærester. Vi rodede sengene til og gik noget afklædte rundt. Jeg tog noget barberskum om næsen:

– Hvis de ringer på, spiller vi, at jeg er din elsker, og at din mand endelig ikke må få noget at vide.

Den var hun helt med på.

Vi gik rundt og mælede ikke et ord. Endnu en time sneglede sig af sted. Der lød trin på trappen. – Det er min mand, siger hun.

Spøgen fra før blev gentaget, hånd for munden og pistol i nakken. Han var tavs, men var kommet indenfor.

Nu kunne han fortælle, hvad han vidste. Der var ingen sårede eller dræbte, og der havde ikke været ambulancer. Han troede heller ikke, at de havde fanget nogen, men han var ikke sikker. Han regnede med, at eftersøgningen i området var ved at være slut, fordi flere af politivognene var kørt bort.

Efter en stund spurgte jeg, om de ikke skulle have noget aftensmad, nu var det hele jo ved at falde til ro, så var det vel passende at få lidt mad?

Næh, de var ikke sultne, men hvis jeg havde lyst, kunne jeg jo bare starte ude i køkkenet.

Det blev en perfekt middag, jeg fik stablet på benene, stegt flæsk med løgsovs – men det kneb med deres appetit. Jeg levnede til dem, det kunne jo være appetitten vendte tilbage.

Da mørket var faldet på, aftalte jeg med manden, at han skulle sondere terrænet, og hvis der var klar bane, skulle han tænde en smøg på et gadehjørne, der kunne ses fra lejligheden. Første tændstik skulle han lade brænde længst muligt, den anden skulle gå ud straks, den tredje skulle han tænde med.

– Er det klart nok? – For at du ikke skal komme på andre tanker, vil jeg lige ringe først, og du skal lytte med.

Jeg ringede op – og lige i dette sekund, mens jeg skriver dette, 55 år efter, dukker nummeret Øbro 286 frem af glemslen i et glimt – det var Gylling Mortensens nummer.

Til Gylling kørte jeg på i blomstersprog: – Dav, det er John, jeg har haft et mindre ildebefindende, men er hidtil blevet godt behandlet hos hr. og fru Andersen, som bor der og der, men jeg tror selv på, at jeg snart vil få det godt igen.

– Forstod du, hvad det var jeg gjorde? spurgte jeg manden.

– Ja, sagde han, gør jeg ikke nøjagtigt, som du siger, vil man give mig skylden, og så er det slut med mig.

Snart efter blafrede tændstikkerne i tusmørket.

Jeg sagde pænt tak for i dag, undskyldte ulejligheden og listede af. Jeg havde nerverne uden på skjorten, så skygger i hver eneste krog, og pistolen knugede jeg i lommen, afsikret og med spændt hane. Jeg kom med en sporvogn, og her gik en ganske almindelig dum tysk soldat hen imod mig. Jeg skulle lige til at fyre, da han vendte sig den anden vej.

NB: Tre år efter befrielsen opsøgte jeg mit »værtspår«. Damen fortalte, at i den måned, hvor jeg havde været på besøg, var hun de efterfølgende år blevet indlagt med blodstyrtning, når hun havde sin menstruation.

VI MØDES HOS BITTEN

Da jeg var tilbage hos Bitten, fløjtede jeg det signal, vi havde aftalt. Var der klar bane, ville hun komme ned på gaden efter mig. Lidt efter røg gadedøren op, og inden jeg nåede at synke, havde jeg Bitten om halsen. Hun kunne ikke, ville ikke forsøge at skjule sin angst og sin usigelige lettelse over, at det endnu engang var gået godt. Armene om halsen og den skælvende krop sagde alt.

Inde på værelset så jeg dem alle tre – jeg havde hele tiden været overbevist om, at jeg var den eneste overlevende. Lille Svend slap min mors hånd, vi kunne jo ikke begynde at snakke om, hvad der var sket, mens hun var der, eller om, hvordan vi hver især havde klaret os. Det væsentlige var, at vi alle endnu engang havde overlevet. Bagefter fortalte Bitten, hvordan Lille Svend havde forsøgt at berolige hende og min mor, hele tiden havde han sagt til min mor:

– Fru Johansen, (Aage tager senere navnet Staffe) vi skal bare vente lidt endnu, så dukker han op. De siger jo selv, at han har ringet, så hvorfor skulle der være sket ham noget?

Han skal nok klare sig. Hertil svarede mor blot:

– Han vil da ikke sige tak til mig på den måde, hvis ikke han tror, at han skal dø.

Den var svær at stikke. Dette for at belyse Lille Svends omsorg for sine kammerater og den angst og uvished, kvinderne meget ofte svævede i.

Desuden kritiserede jeg kammeraterne for at søge til mit logi. Det var at nære en for overdreven tiltro til min formåen til at modstå tortur, hvis jeg var blevet arresteret.

BITTEN DØR

I næsten 10 måneder havde Bitten og jeg levet som mand og kone. Glade, som vi var for hinanden, kunne det hele blive noget hektisk, når vi tog afsked med hinanden. Ingen af os vidste, om det blev sidste gang. En dag blev hun syg; tilsyneladende en ordinær halsbetændelse, men feberen steg og steg. Ud på natten glødede hun af feber, og jeg var dybt bekymret.

Hun bad mig se tiden lidt an, men da jeg skulle gå ved sekstiden om morgenen, blev vi enige om, at jeg skulle banke en læge op. Det fik jeg gjort – guderne må vide hvordan – og han indlagde hende straks på et hospital, men jeg måtte videre i dagens tekst. Klokkeren syv om morgenen sprængte vi en mindre fabrik helt uden problemer.

Resten af dagen har jeg overhovedet ingen erindring om, men jeg har i hvert fald ikke pillet næse.

Om aftenen mislykkedes en aktion, og fordi jeg troede, at størsteparten af kammeraterne var sårede, arresterede eller dræbt under skyderiet, søgte jeg natlogi hos en god ven.

Omkring midnat blev jeg vækket, og straks anede jeg, at noget var rivende galt. Deres bekymring på mine vegne lyste ud af dem, og de var parate til at dele mine lidelser: Du skal tage på hospitalet straks, du kan låne min cykel.

En cykel var en formue værd, hvis der var dæk på. Jeg bad manden om at gemme min pistol og mit øvrige udstyr – vistnok lidt håndgranater – og jeg drog ud i nattens mørke.

En politipatrulje stoppede mig, så mit legitimationskort og ville vide, hvad jeg lavede på dette sindssyge tidspunkt uden tilladelse. Da jeg fortalte dem, at jeg var kaldt til min kærestes sygeleje på Sundby Hospital, fik jeg øjeblikkeligt lov til at passere. Noget efter stoppede tyske feltgendarmer mig, de fik samme forklaring på tysk.

Med deres ønsker om alt godt for os begge, drog jeg videre.

På hospitalet blev jeg ledsaget til sygesengen af en sygeplejerske. Hun vidste, jeg ville dukke op, så hun havde siddet på spring og ventet. Hun var ude af stand til at skjule sine følelser under sin professionelle maske, derfor vidste jeg, uden at der var mælet et ord, hvad der ventede forude.

Bitten lå død, men stadig meget varm på en enestue.

Dødsårsag: en byld i halsen.

Her sad man så, tankerne, følelserne hvirvlede rundt.

Vorherre fik en omgang:

hvis du er Vorherre og kan styre alt,

og vi er dine børn, så er du en lort.

Min kristentro forsvandt denne nat og er ikke siden vendt tilbage.

Men lidt fornuft havde man da i hovedet; du kan lige så godt blive her, du har ingen andre muligheder.

En time eller to senere kom en sygeplejerske ind og spurgte, om jeg ville have en kop kaffe. Jeg sagde ja tak, og hun trak mig ind på sit kontor.

Da hun så mine forbindinger på hænderne, tilbød hun at ordne dem. Hun spurgte heller ikke.